

С. І. Хом'яченко,
кандидат юридичних наук, доцент

І. В. Владимиренко,
здобувач

ПРИНЦИПИ СУДОВОГО ПРОЦЕСУ ЯК ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ЯКІСНОСТІ, ПОВАГИ ДО СУДДІВ

Національний університет біоресурсів і природокористування України
вул. Героїв Оборони, 15, 03041, Київ, Україна
Міжрегіональна Академія управління персоналом
вул. Фрометівська, 2, 03039, Київ, Україна
E-mails: arturmark@ukr, tsyvilne-pravo205@ukr.net

Мета: проведення аналізу принципів судового процесу, оцінки їх відповідності європейським стандартам, практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). **Методи:** дослідження та оцінка принципів (основних засад) судового процесу, принципів – як системоутворюючих чинників. Сукупність цих властивостей утворює якість судового процесу. **Результати:** принципи — це основні засади, загальні вимоги до побудови та діяльності (розвитку) того чи іншого об'єкту (системи), суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення. Сукупність принципів судового процесу утворюють, детермінують його якість. **Обговорення:** для забезпечення гарантій для виключення будь-якого обґрунтованого сумніву стосовно безсторонності суду потрібно, на нашу думку, переходити до уніфікації судової практики, вводити (поступово) прецедентне право.

Ключові слова: принципи судочинства, системний підхід, механізми реалізації принципів судового процесу, системоутворюючі властивості, вимоги до судового процесу, якість процесу, повага до суддів.

Постановка проблеми та її актуальність. Системно управляти будь-яким соціальним об'єктом – означає впливати на його основні засади - принципи побудови і функціонування. Саме тому формування та забезпечення реалізації принципів судового процесу, зокрема, адміністративного судочинства – має велике значення для управління його якістю. В той же час на сьогодні ще недостатньо робіт, в яких би аналізувалися принципи судового процесу. А результати такого роду аналізу є однією з передумов розвитку принципів, підвищення якості конкретних судових процесів.

Аналіз досліджень і публікацій. Питань здійснення судочинства, в т.ч. дослідження принципів судового процесу в тій чи іншій формі торкаються публікації провідних науковців:

В.Б.Авер'янова, Н.В.Александрової, Б.М.Бабя, В.П.Базова, М.Т.Гаврильціва, В.М.Денисова, Н.Ю.Задраки, О.В.Кузьменко, М.В.Коваліва, В.В.Копейчикова, А.М.Колодія, Р.О.Куйбиди, В.К.Матвійчука, О.М.Пасенюка, П.М.Рабиновича, І.Б.Стахури, В.Е.Теліпка, І.О.Хар, О.І.Харитонової, Ю.С.Шемшученка, В.І.Шишкіна та ін. Проте вищезазначена проблема не одержала свого вирішення. Недостатньо робіт, у яких би аналізувалися принципи судового процесу, тлумачилися вимоги до нього з позицій європейських стандартів.

Метою статті є проведення аналізу принципів судового процесу, оцінки їх відповідності європейським стандартам, практиці Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ).

Виклад основного матеріалу. Принципи – це основні засади, загальні вимоги до побудови та діяльності (розвитку) того чи іншого об'єкту (системи), суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення. Щодо судочинства, то тут також можна розрізнити принципи, які визначають організацію, устрій суду (організаційні принципи) та принципи, що регулюють його діяльність (процесуальні принципи). Серед останніх (а саме вони є предметом нашого дослідження) звично називають: доступність судового захисту прав особи; рівноправність сторін судового процесу; свобода надання ними своїх доказів і доведення перед судом їх переконливості; законність; усність; безпосередність; змагальність; диспозитивність; розгляд справи одноособово або колегіально, перегляд судових рішень тощо. Будемо стверджувати, що сукупність принципів судового процесу утворюють, детермінують його якість. Багато які принципи судового процесу мають формувати повагу до суддів.

Зазначені принципи містяться у нормативних актах. Зокрема, в Конституції України (наприклад, доступність судового захисту прав гарантується ст. 8 Конституції України: звернення в суд для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується), Законі України «Про судоустрій і статус суддів» [1], у процесуальних кодексах (Господарському процесуальному, Цивільному процесуальному кодексах, Кодексі адміністративного судочинства України та ін.), а також у міжнародних конвенціях (зокрема, Конвенції про захист прав і основних свобод людини) [2] та практиці Європейського суду з прав людини. Застосування цієї практики є, як відомо, законодавчою вимогою [3].

Багато які принципи судового процесу носять багатозначний характер. Так, принцип доступності судового захисту прав, який гарантується ст. 8 Конституції, інтерпретується і як право на правосуддя, і як право на судовий захист. Право кожного на судовий захист, в свою чергу, стало одним із фундаментальних прав

людини, гарантованих у конституційному порядку. Зміст цього права, зазначається у літературі, відображається в основних засадах судочинства і складається з таких елементів як доступність правосуддя; право на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення; незалежність і неупередженість суду; рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом; право на захист; публічність судового розгляду; розгляд справи в найкоротший строк, що передбачений законом [4, с. 19].

Забезпечення доступності правосуддя означає, як вважає Європейський суд з прав людини те, що розгляду спору не повинні заважати надмірні правові чи практичні перепони: ускладнені чи формалізовані процедури прийняття та розгляду позовних заяв; високі ставки судового мита; недоступність адвокатської допомоги; відсутність спрощених процедур для розгляду нескладних справ, а також справ про права, що вимагають оперативного (термінового) захисту. При цьому Європейський суд допускає у виняткових випадках можливість обмеженого доступу до суду приватних осіб, наприклад, для психічно хворих під час лікування; для осіб, схильних до сутяжництва. В той же час будь-яке обмеження права доступу до суду повинно переслідувати певну мету, а також розумно відповідати цій меті [5].

Принцип усності закріплено статтею 6 ЦПК України (відповідно до ч. 1 цієї статті розгляд цивільних справ у всіх судах проводиться усно і відкрито). Принцип безпосередності визначає порядок дослідження та сприйняття матеріалів цивільної справи судом, отримав своє закріплення в ст. 159 ЦПК України і т.д.

Очевидно, усна форма спілкування суду з учасниками процесу найбільш повно забезпечує дослідження всіх обставин справи. Значущість принципу безпосередності, що визначає порядок дослідження та сприйняття матеріалів цивільної справи судом, полягає в тому, що під час судового розгляду справи між особами, які подають докази, та судом не повинно бути опосередкованих ланок. Отже, пояснення учасників процесу повинні бути адресовані лише суду. Суд же (кожен суддя) під час розгляду цивільної справи повинен безпосередньо дослідити

докази у справі. З цього принципу впливає вимога до складу суду: цей склад від початку і до вирішення справи повинен бути незмінним. У разі ж заміни одного із суддів у процесі розгляду справи її слухання має починатися спочатку. Завдяки цьому забезпечується реалізація обов'язку кожного судді безпосередньо брати участь у судовому розгляді. Тим самим оцінювання доказів, в дослідженні яких суддя не брав участі - виключається.

Щодо безпосередності судового розгляду. Безпосередність розгляду справ також вимагає, щоб судові рішення ухвалювались тільки на підставі досліджених у суді доказів. Виняток з цього принципу може мати місце лише тоді, коли суди використовують докази, які зібрані іншими судами в порядку судових доручень, за умови, коли отримані докази повинні проголошені в суді.

Важливість дотримання процесуальних принципів неодноразово підкреслювалася в рішеннях міжнародних судів. Так, чи не найважливішою проблемою в сфері забезпечення незалежності суддів при здійсненні ними правосуддя є втручання в судовий розгляд органів державної влади. На цю проблему, зокрема, вказав Європейський суд з прав людини в своєму рішенні від 25 липня 2002 року у справі «Совтрансавто-Холдинг проти України» [6]. У цій справі Європейський суд звернув увагу на «численні випадки втручання в судові провадження українських органів державної влади на найвищому рівні. Якими б не були мотиви, представлені Урядом на виправдання такого втручання, Суд вважає, що воно, з огляду на його зміст та спосіб здійснення, є таким, що суперечить принципу здійснення правосуддя безстороннім і незалежним судом», закріпленому у § 1 статті 6 Європейської Конвенції про захист прав і основних свобод людини. Ці випадки втручання з боку органів державної виконавчої влади відображають, крім того, брак поваги до самого функціонування судової гілки влади».

Центральною ідеєю статті 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини є здійснення принципу як для цивільного, так і в кримінального процесу: «розгляд... незалежним і безстороннім судом, встановленим законом».

З цієї ж статті впливає також принцип доступності правосуддя, право доступу до суду. Зазначене право включає три елементи. Першим вважається наявність «суду», створеного на підставі закону, причому такого, що відповідає критеріям незалежності і безсторонності. Зауважимо, що природа суду у Конвенції не регламентується. Це може бути як державний, так недержавний суд, якщо його створення відбулося на підставі закону. По-друге, суд повинен мати достатньо широкі повноваження для того, щоб приймати рішення по всім аспектам спору чи звинувачення. Крім того (по третє), особа повинна мати право звернення до суду.

Щодо наявності суду, який має відповідати критеріям незалежності і безсторонності. На цьому наголошувалось, зокрема, у рішенні Європейського суду з прав людини, що розглядав питання про право на незалежний суд, у справі Беліуса (А 132 параграф 64). Було зазначено, що «...суд (...) повинен відповідати ряду (...) вимог – незалежності, особливо від виконавчої влади, безсторонності...» [7, с. 12-13].

Розглянемо зазначені вимоги більш детально. Стосовно незалежності. Поняття незалежності суду пов'язується з незалежністю від виконавчої влади, а безсторонності - з незалежністю від сторін спору. Рекомендації Європейського суду стосуються як забезпечення першої, так і другої вимоги: «... при визначенні того, чи може орган вважатись незалежним, суд повинен розглянути спосіб призначення членів суду, тривалість їх перебування на посаді, існування гарантій проти тиску на них ззовні, і питання про те, чи орган являє собою вияв незалежності» (справа Фіндлей, - Findlay v. United Kingdom, рішення від 25 лютого 1997 року, п. 73, Reports of Judgments and Decisions 1997-I...) [5].

Щодо незалежності суду стосовно сторін (його безсторонності), то тут, на нашу думку, мається на увазі некорупційність суддів. У рішенні Європейського суду по одній із справ зазначається, що суд повинен бути суб'єктивно вільний від упередження чи зацікавленості в результаті справи, по-друге, він також має бути безсторонній з об'єктивної точки зору, тобто має запропонувати достатньо гарантій для

виключення будь-якого обґрунтованого сумніву стосовно його безсторонності (вищезазначена справа Фіндлей, ор. сіт). Щоб задовольнити ці вимоги, суд повинен відповідати суб'єктивному і об'єктивному тесту: «Існування безсторонності для цілей статті 6 параграф 1 повинно визначатись згідно суб'єктивного тесту, тобто на підставі особистого переконання окремого судді в даній справі, і також згідно об'єктивного тесту, тобто встановлення, чи суддя має гарантії, достатні для виключення будь-якого законного сумніву стосовно безсторонності» (справа П'єрсак, А 53 параграф 30) [5].

Для забезпечення гарантій для виключення будь-якого обґрунтованого сумніву стосовно безсторонності суду потрібно, на нашу думку, переходити до уніфікації судової практики, вводити (поступово) прецедентне право.

Судова практика, як правило, передує судовому прецеденту. Вона є результатом однакового застосування закону і служить головним аргументом в системі доведення, вирішення спору, а отже може стати для суду достатньою гарантією для виключення будь-якого обґрунтованого сумніву у його безсторонності.

В Україні ще й досі ведуться спори з приводу доцільності введення в юридичну практику судового прецедентного права, хоча практично, воно введено в дію Законом України № 3477-IV від 23.02.2006 р. «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини». У ст. 17 названого закону прямо вказано на те, що: «... Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію (995_004) та практику Суду як джерело права ...» [3].

У постанові Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. № 1 «Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи» [8] зазначено, що, враховуючи положення ст. 9 Конституції та беручи до уваги ратифікацію Конвенції та прийняття Закону № 3477-IV, суди повинні застосовувати Конвенцію і рішення Європейського суду як джерело права.

Проблема суддівської корупції звичайно не вичерпується переходом до прецедентного пра-

ва. Безумовно, вона глибша і потребує окремого розгляду. Разом з тим, не можемо не сказати про певну гіперболізацію цієї проблеми. Серйозних досліджень щодо масштабів суддівської корупції не було, якщо не вважати такими опитування населення. Справа в тому, що корупційній владі потрібен «козел відпущення». Потрібно відвести увагу від себе – ось і формується, утверджується суспільна думка про те, що головне – це судді, прокурори, лікарі в державних лікарнях, вчителі, що збирають гроші з батьків, а не ті, хто розкрадає мільярди з держбюджету, в т.ч. і краде навіть гроші, що виділяються на війну і що є справжнім мародерством. Для відволікання уваги від мародерів, наймасштабніших розкрадань грошей, загальнонародних активів України і створюється образ ворога. Злодій завжди волає «лови злодія». Судді нерідко піддаються агресивним, образливим і дискредитуючим нападам з боку політиків, влади (найчастіше, через ЗМІ), які розраховані на те, щоб чинити на них вплив при виконанні ними своїх обов'язків і підірвати довіру громадськості.

Тому і не можна всерйоз приймати дані опитування одурманеного населення. Будь-яке опитування, крім питання про корупційність суддів, мало б включати (у разі позитивної відповіді щодо корупційності суддів) запитання «звідки про це Вам відомо?». Впевнені, переважна більшість опитуваних обрала б відповідь, що «всі так кажуть».

Між тим в інших цивілізованих країнах, де немає такого тотального розкрадання державного бюджету, навпаки, формують повагу до судової гілки влади. До суддів в цих країнах звертаються «Ваша честь».

Підтвердженням висловленого щодо поваги до суддів може слугувати також і презумпція невинуватості суддів стосовно їх безсторонності. Висловлювання з цього приводу Європейський суд зробив по одній із своїх справ: «... суддя є безсторонній, поки зворотне не буде доведено» (справа *ле Компта, ван Лейвена і де Мейра*, А 43 параграф 58) [5].

Слід враховувати, що на збереження довіри до судів працюють і інші принципи. Це принцип справедливості, який відноситься до про-

цесуальних вимог до судочинства. Окрім цього до процесуальних вимог відносяться публічність слухання та тривалість судових процедур, вимоги розумного строку розгляду справи тощо. Зокрема, ст. 6 Конвенції встановлює право на відкритість судового розгляду та публічне проголошення судового рішення, які забезпечують можливість проведення розгляду в присутності всіх осіб, що захищають свої права, а також зацікавлених осіб. Європейський Суд відмітив, що публічність судового розгляду направлена на захист сторін від тайного правосуддя, яке не підпадає під контроль громадськості, і що вона також є одним із засобів збереження довіри в судах всіх рівнів (*Axen від 8 грудня 1983 року Series A # 72, p.12, §25*).

Серед важливих принципів, що вводяться Конвенцією у національну систему права, є і такий цікавий принцип як вимога лімітованої позитивності обов'язків держави. За цим принципом, держава – учасниця Конвенції має утримуватися від втручання в певні сфери суспільного життя [9].

Можна навести ще багато принципів судового розгляду, які забезпечують його якість, повагу до суддів. Серед найважливіших - забезпечення доступу до суду, заборона відмови в правосудді, забезпечення справедливого судового розгляду.

Необхідно зазначити, що кожен з цих принципів є складним, тобто включає в себе низку інших вимог. Чи не найскладнішим є забезпечення справедливого судового розгляду. Судовий розгляд слід визнавати справедливим за умови забезпечення рівного процесуального положення сторін, що приймають участь у спорі; додержання вимоги необхідної і достатньої тривалості судових процедур (розумного строку розгляду справи), забезпечення фактичної можливості участі сторін на всіх стадіях розгляду справи, фактичної змагальності сторін в процесі; незалежності і законності призначення експертів і експертиз, законності методів отримання доказів, вмотивованості рішень, чіткої унормованості порядку і фактичної можливості оскарження судових рішень сторонами, неможливості втручання в порядок ведення справи і оскарження судових рішень осіб, що не прий-

мають участь у спорі і чиїх прав не торкнулися судові акти тощо.

Щодо адміністративного судочинства, то тут всі зазначені вимоги до судового процесу особливо актуальні, оскільки сама ідея створення адміністративних судів полягає в урівноваженні прав людини у відношеннях з державою, яка, немов би Левіафан, надстоїть над людиною.

Висновки. Як свідчить проведений нами аналіз, принципи — це основні засади, загальні вимоги до побудови та діяльності (розвитку) того чи іншого об'єкту (системи), суттєві характеристики, що відповідають за правильне функціонування системи, без яких вона не виконувала б свого призначення. Серед принципів, що регулюють діяльність (процесуальні принципи) суду. До них відносяться: доступність судового захисту прав особи; рівноправність сторін судового процесу; свобода надання ними своїх доказів і доведення перед судом їх переконливості; законність; усність; безпосередність; змагальність; диспозитивність; розгляд справи одноособово або колегіально, перегляд судових рішень тощо.

Література

1. *Про судоустрій* і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2016. – № 31 – Ст. 545.
2. *Конвенція про захист прав і основних свобод людини*. Дата підписання – 4 листопада 1950 р. (Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. *Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини*: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-1>
4. *Аракелян М.* Забезпечення конституційного права людини на захист прав і свобод судом // *Право України*. – 2006. – № 3. – С. 19-21.
5. *Рум'янцева В. В.* Поняття «безсторонній і незалежний суд» в сенсі § 1 статті 6 Конвенції про захист прав і основних свобод людини

[Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://minjust.gov.ua/m/str_1955

6. *Рішення* Європейського Суду з прав людини від 25 липня 2002 р. по справі «Совтрансавто-Холдинг» проти України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/980_043

7. *Фулей Т. І.* Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: наук.-метод. посіб. для суддів. – 2-ге вид. випр., допов. – К., 2015. – 208 с.

8. *Про судову практику* у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27 лютого 2009 р. № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

9. *Проблеми* реалізації прав і свобод людини і громадянина в Україні / за ред. Н. М. Оніщенко, О. В. Зайчук. – К.: Юридична думка, 2007. – 265 с.

References

1. *Pro sudoustrij* i status suddiv: Zakon Ukrainy vid 2 chervnja 2016 r. // Vidomosti Verhovnoi' Rady Ukrainy. – 2016. – № 31 – St. 545.

2. *Konvencija* pro zahyst prav i osnovnyh svobod ljudyny. Data pidpysannja – 4 lystopada 1950 r. (Konvenciju ratyfikovano Zakonom № 475/97-VR vid 17.07.1997) [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

3. *Pro vykonannja* rishen' ta zastosuvannja praktyky Jevropejs'kogo sudu z prav ljudyny: Zakon

Ukrainy vid 23 ljutogo 2006 r. № 3477-IV [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3477-1>

4. *Arakeljan M.* Zabezpechennja konstytucijnogo prava ljudyny na zahyst prav i svobod sudom // Pravo Ukrainy. – 2006. – № 3. – S. 19-21.

5. *Rum'janceva V. V.* Ponjattja «bezstoronnij i nezalezhnij sud» v sensi § 1 statti 6 Konvencii' pro zahyst prav i osnovnyh svobod ljudyny [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: https://minjust.gov.ua/m/str_1955

6. *Rishennja* Jevropejs'kogo Sudu z prav ljudyny vid 25 lypnja 2002 r. po spravi «Sovtransavto-Holdyng» proty Ukrainy» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/980_043

7. *Fulej T. I.* Zastosuvannja praktyky Jevropejs'kogo sudu z prav ljudyny pry zdijnsenni pravosuddja: nauk.-metod. posib. dlja suddiv. – 2-ge vyd. vypr., dopov. – К., 2015. – 208 s.

8. *Pro sudovu* praktyku u spravah pro zahyst gidnosti ta chesti fizychnoi' osoby, a takozh dilovoi' reputacii' fizychnoi' ta jurydychnoi' osoby: Postanova Plenumu Verhovnogo Sudu Ukrainy vid 27 ljutogo 2009 r. № 1 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_001700-09

9. *Problemy* realizacii' prav i svobod ljudyny i gromadjanyna v Ukraini / za red. N. M. Onishhenko, O. V. Zajchuk. – К.: Jurydychna dumka, 2007. – 265 s.

С.И. Хомяченко, И.В. Владимиренко

**ПРИНЦИПЫ СУДЕБНОГО ПРОЦЕССА КАК СРЕДСТВА ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ЕГО КАЧЕСТВЕННОСТИ, УВАЖЕНИЯ К СУДЬЯМ**

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины
ул. Героев Обороны, 15, 03041, Киев, Украина
Межрегиональная Академия управления персоналом
ул. Фрометовская, 2, 03039, Киев, Украина
E-mails: arturmark@ukr, tsyvilne-pravo205@ukr.net

Цель: проведение анализа принципов судебного процесса, оценки их соответствия европейским стандартам, практике Европейского суда по правам человека. **Методы:** исследование и оценка принципов (основных принципов) судебного процесса, принципов - как системообразующих факторов. Совокупность этих свойств образует качество судебного процесса. **Результаты:** принципы - это основные начала, общие требования к построению и деятельности (развития) того или иного объекта (системы), существенные характеристики, отвечающие за правильное функционирование системы, без которых она не выполняла бы своего назначения. Совокупность принципов судебного процесса образуют, детерминируют его качество. **Обсуждение:** для обеспечения гарантий, для исключения любого обоснованного сомнения относительно беспристрастности суда нужно, по нашему мнению, переходить к унификации судебной практики, вводить (постепенно) прецедентное право.

Ключевые слова: принципы судопроизводства, системный подход, механизмы реализации принципов судебного процесса, системообразующие свойства, требования к судебному процессу, качество процесса, уважение к судьям.

S. Khomyachenko, I. Vladimirenko

**PRINCIPLES OF THE JUDICIAL PROCESS AS A MEANS OF PROVIDING QUALITY,
RESPONSIBILITY TO JUDGES**

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine
Heroyiv Oborony st., 15, 03041, Kyiv, Ukraine
Interregional Academy of Personnel Management
Frometivska str., 2, 03039, Kyiv, Ukraine
E-mails: arturmark@ukr, tsyvilne-pravo205@ukr.net

Purpose: The purpose of the scientific article is to analyze the principles of the court process, assess their compliance with European standards, the practice of the European Court of Human Rights (ECHR). **Methods:** research and evaluation of the principles (basic principles) of the trial, principles - as system-forming factors. The combination of these features forms the quality of the trial. **Results:** principles are the basic principles, general requirements for the construction and activity (development) of an object (system), the essential characteristics that are responsible for the proper functioning of the system, without which it would not fulfill its purpose. The combination of the principles of the litigation form, determine its quality. **Discussion:** in order to provide guarantees to exclude any reasonable doubt as to the impartiality of the court, we believe it is necessary, in our opinion, to proceed to the unification of judicial practice, to introduce (gradually) case law

Keywords: principles of justice, system approach, mechanisms of realization of principles of judicial process, system-forming properties, requirements for court process, quality of process, respect for judges.